

Вивчення особистісних якостей осіб, що вчиняють злочини, передбачені статтями 135, 136 КК України, є необхідним вироблення науково-обґрунтованої моделі прогнозованої поведінки таких осіб з диференціацією залежно від сфери вчинення злочинів для ефективної профілактичної діяльності спеціалізованих суб'єктів, наприклад, працівників соціальних служб, Національної поліції України тощо.

Список використаної літератури:

1. Батиргареева В. С. Кримінологічна характеристика та попередження розбоїв, поєднаних з проникненням у житло : дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Батиргареева Владислава Станіславівна; Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. — Харків, 2002. — 266 с.
2. Сахаров А. Б. О личности преступника и причинах преступности в СРСР / Сахаров А. Б. — Москва: Гориздат, 1961. — 279 с.
3. Чайка О.В. Юридико-психологічна характеристика злочинів, пов'язаних із ненаданням допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані [Текст] : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 «Юридична психологія» / Чайка Олександра Всеволодівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. — К., 2010. — 20 с.

Сидорчук Оксана Олександрівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ЩОДО ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИЯВЛЕННЯ ЛАТЕНТНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Однією з соціальних проблем для України є латентна злочинність. Під латентною, або схованою злочинністю в кримінології розуміють сукупність реально вчинених злочинних діянь, які не стали відомі органам карного судочинства і, відповідно, не відбиваються в офіційній статистиці. Латентну злочинність часто визначають як сукупність злочинів, які залишилися невиявленими, невідомими правоохоронним органам [1, с. 136].

Латентна злочинність значно підриває найрезультативніший механізм протидії злочинності — принцип неминучості покарання. Надзвичайно велика кількість осіб, які вчинили правопорушення і не понесли встановленої законом відповідальності, набуває в Україні загрозливого характеру і може перерости в масові заворушення. Таке становище можливе за умови, коли не вживатимуться невідкладні заходи щодо подолання різниці між кількістю зареєстрованих заяв і повідомлень про злочини та

притягненням винних до відповідальності, серед яких майже третина, що вчинили їх повторно.

Окремі науковці, вважаючи найбільш суттєвою ознакою явища латентної злочинності «невідомість» про вчинені злочини, пропонують розуміти його як сукупність злочинних діянь, що залишилися невідомими правоохоронним органам [6, с. 183].

Питання про причини, що перешкоджають правоохоронним органам своєчасно виявляти вчинені злочини, тим самим зумовлюючи латентизацію злочинності, завжди викликало значний теоретичний і практичний інтерес кримінологів-науковців. Причини, що зумовлюють латентну злочинність, є обставинами, що безпосередньо пов'язані з діями злочинців. Невтручання правоохоронців у процес посягання для злочинців є обов'язковою умовою досягнення злочинного результату й уникнення покарання [1, с. 50].

Метою виявлення латентної злочинності є розкриття і розслідування злочинів для того, щоб притягти до кримінальної відповідальності особу, що його скоїла і відшкодувати шкоду, який був спричинений злочинним діянням [2, с. 27].

Для виявлення латентної злочинності використовують загальні та спеціальні методи.

До загальних методів належать: виявлення громадської думки про стан латентної злочинності; експертна оцінка під час опитуванні спеціалістів; вивчення документів правоохоронних органів, фінансово-ревізійного контролю, медичних закладів та ін.

Спеціальні методи — це, зокрема: аналіз динамічних рядів злочинів; дослідження періоду від їх вчинення до розкриття та прийняття санкцій; екстраполяція; системно-структурний аналіз тощо. Чітке виявлення об'єктивних і суб'єктивних обставин кожного злочину сприяє здійсненню необхідних заходів щодо ослаблення таких явищ у майбутньому [5, с. 137].

В. Шакур зазначає, що латентну злочинність необхідно виявляти, щоб: володіти інформацією про реальний стан злочинності на території обслуговування; визначати справжню структуру злочинності; мати чітке уявлення про тенденції в динаміці злочинності; визначати розмір збитків, заподіяних державі та громадянам; виявляти обставини, що породжують злочинність і визначати шляхи їх усунення; прогнозувати та планувати боротьбу зі злочинністю [6, с. 183].

Чітке виявлення об'єктивних і суб'єктивних обставин по кожному злочину сприяє здійсненню необхідних заходів щодо ослаблення таких явищ у майбутньому. Латентну злочинність необхідно виявляти, щоб:

- володіти інформацією про реальний стан злочинності на території обслуговування;
- визначати справжню структуру злочинності;

- мати чітке уявлення про тенденції в динаміці злочинності;
- визначати розмір збитків, заподіяних державі та громадянам;
- виявляти обставини, що породжують злочинність, і визначати шляхи їх усунення;

— прогнозувати та планувати боротьбу зі злочинністю.

Традиційно боротьба зі злочинністю будується без взяття до уваги латентної злочинності, а щоб досягти певних успіхів, необхідно зважати на її стан.

Масштаби латентної злочинності виявляються шляхом застосування різних соціологічних, статистичних й аналітичних методик.

До них слід віднести порівняльний аналіз взаємозалежних показників кримінально-правової статистики; зіставлення цих відомостей з даними адміністративних і дисциплінарних порушень, з даними медичних установ про надання допомоги із приводу тілесних ушкоджень, зі статистикою скарг, заяв, листів громадян у правоохоронні й інші державні органи; опитування громадян(якщо вони скаржаться на певні факти або порушення, а по даним правоохоронних органів тенденція до збільшення даних порушень місця немає, отже має місце збільшення латентної злочинності), а також засуджених та ув'язнених, можливих потерпілих осіб по спеціально розробленій анкеті; експертні оцінки фахівців(робиться співвідношення між виявленими та прихованими злочинами), контент-аналізи матеріалів преси тощо. Досить добре зарекомендували себе на практиці, так звані, локальні методи виявлення латентної злочинності. До них відносяться, наприклад, відомості про кількість фактів спричинення шкоди здоров'ю, отримані в поліклініках, лікарнях, які можна зіставити з відомостями органів поліції, прокуратури, суду.

При встановленні латентної злочинності в регіоні доцільно провести діагностику її стану, визначити основні параметри цього явища. Ця мета може бути досягнута за допомогою застосування наступних непрямих методів вимірювання:

1) методу аналогії — встановлення стану зареєстрованої злочинності в регіонах з подібними соціально-економічними умовами. На етапі такого дослідження необхідно отримати інформацію про соціально-економічний стан даного регіону. Віднести на цій основі регіон до певного типу. Зіставити інформацію про злочинність в досліджуваному регіоні та регіоні з такими ж типовими особливостями;

2) метод структурного аналізу — дослідження структури злочинності, зареєстрованої на даній території. Встановлення невідповідності в розподілі злочинних діянь дозволить діагностувати її реальний стан — виявити об'єкти подальшого детального вивчення на предмет вимірювання їх латентності. [4, с. 54]

Виявлення латентної злочинності здійснюється на рівні індивідуального явища — окремого діяння. Виявлення здійснюється за допомогою застосування заходів кримінально-процесуальних, криміналістичних, оперативно-розшукових методів. Методи виявлення та вимірювання латентності окремих злочинів слід застосовувати в залежності від рівня та специфіки досліджуваного явища. При цьому необхідно дотримуватися певної послідовності в їх реалізації.

Серед засобів (способів) виявлення латентної злочинності слід виокремити:

- масові опитування населення з метою виявлення потерпілих осіб;
- експертні оцінки фахівців;
- вивчення публікацій у пресі;
- аналіз економічної діяльності підприємств та аналіз технологічного процесу виробництва;
- аналіз обліків медичних закладів щодо звернень громадян за медичною допомогою (для виявлення прихованих насильницьких злочинів);
- порівняння кількості скарг і заяв громадян про злочини, поданих до різних установ та оприлюднених у засобах масової інформації, із даними кримінальної статистики.

Найбільш доступним і одночасно достатньо репрезентативним засобом визнаються експертні методи опитування фахівців (експертні оцінки фахівців), основним критерієм відбору яких є їхня компетентність. Кількість експертів для опитування при цьому визначається темою та завданням дослідження. Достатній обсяг вибірки становить від 15 до 50 осіб. Репрезентативність такого опитування залежить не стільки від кількості опитаних експертів, скільки від якості їх відбору. Інструментарієм вивчення латентності у такому разі стає спеціально розроблена для цього анкета.

Список використаних літератури:

1. Іванов Ю.Ф. Кримінологія / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. — К.: Вид. Паливода А. В. — 2006. — 264 с.
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. — 2-ге вид. перероб. і доп. — Х.: Право — 2009. — 288 с.
3. Оболенцев В.Ф. Латентна злочинність: проблеми теорії та практики попередження / В.Ф. Оболенцев. — Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М. — 2005. — 128 с.
4. Рішко Б.С. Латентна злочинність: поняття, причини, методи виявлення / Б.С. Рішко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право — 2016 — Випуск 41. Том 2 — С. 136-138
5. Шакур В. Межі впливу на злочинність / В. Шакур // Щорічник українського права. — 2010. - № 2. — С. 183-190.